

Melankoliset valaat

Graham Huggan: *Colonialism, Culture, Whales: The Cetacean Quartet*. Bloomsbury Academic 2018.

EEVA KUIKKA

*Informaatioteknologian ja viestinnän
tiedekunta, Tampereen yliopisto
eeva.kuikka@tuni.fi*

Ihmiskunnan ja valaiden historia ei ole ihmisten osalta mairittelevaa muisteltavaa. Graham Huggan tuo tämän esiin poikkitieteellisessä postkolonialismin, eläintutkimuksen ja ympäristöhumanismin näkökulmia hyödyntävässä teoksessaan *Colonialism, Culture, Whales: The Cetacean Quartet*. Teoreettiselta taulultaan teos ei ole Hugganille uusi aluevaltaus, onhan tämä tarkastellut myös aikaisemmassa tutkimuksessaan postkolonialistisen tutkimuksen, ekokritiikin ja eläintutkimuksen välisiä yhteyksiä kirjallisuuden- ja kulttuurintutkimuksen saralla. Tällä kertaa Huggan lähestyy näiden teorioiden avulla jo fyysisen kokonsa puolesta massiivista aihetta: valaita.

Vaikka valailla ja valaanpyynnillä on sekä konkreettista että symbolista merkitystä monelle alkuperäiskulttuurille, länsimaiden 1800-luvun teolliselle kehitykselle ja modernille ympäristöliikkeelle, on valaiden kulttuurisiin merkityksiin kiinnitetty tutkimuksessa huomiota

yllättävän vähän. Kuten Huggan teoksen johdannossa osoittaa, suurin osa tehdystä tutkimuksesta on tarkastellut valaisiin liitettyjä symbolisia merkityksiä sivuuttaen eläinten materiaalsen ja fyysisen ulottuvuuden. Hugganin tavoite on yhdistää valaisiin liitetty kulttuurinen ulottuvuus fyysiseen ja materiaaliseen todellisuuteen Donna Harawayn ”materiaalis-semioottisen” käsitettä mukaillen. Tämä näkyikin selvästi kirjan luvut muodostavissa neljässä esseessä. Ne tarkastelevat valaiden representaatioihin ja kaupalliseen hyödyntämiseen liittyviä kysymyksiä sekä näitä ilmiöitä yhdistäviä materiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä.

Kirjan johdannossa Huggan paneutuu valaisiin liitettyihin inhimillisiin tunteisiin, melankoliaan ja syyllisyyteen. Ihmisten ja valaiden välisen suhteen väkivaltainen historia on muuttunut peloksi koko massiivisen eläinlajin menettämistä. Erityisesti ajatusta valaasta melankolisenä eläimenä käsitellään kirjan kaikissa

esseissä tavalla tai toisella. Valaisiin liittyvät huoli ja syyllisyys ovat nostaneet yhdeksi luonnonsuojeluliikkeen tärkeimmistä symboleista. Toisaalta Huggan osoittaa, kuinka ympäristöliikkeen voi nähdä jatkavan länsimaiden valaisiin liittyvää kolonialismin perinnettä. Halu kieltää valaiden pyynti myös alkuperäiskansoilta näyttäytyy uutena länsimaiden tapana rajoittaa ja säädellä alkuperäiskansojen omia elinkeinoja ja kulttuurisia käytänteitä. Huggan nostaa johdannossa esiin globaalin ympäristöliikkeen ja paikallisten kulttuurien väliset valaita koskevat ristiriidat myöntäen suoraan, ettei teos voi tarjota kysymykseen tyhjentäviä vastauksia. Vaikka Huggan lupaa käsitellä tällaisia paikallisten kulttuureiden ja globalisaation väliseen suhteeseen liittyviä kysymyksiä kirjan esseissä, jää aiheen käsittely enemmän sivujuonteeksi. Tästä huolimatta Hugganin kirja on sekä sisältöltään että teoriataustaltaan mielenkiintoinen syväluotaus länsimaisen kulttuurin suhteesta eläimeen, joka on monelle meistä tutumpi kulttuurisena symbolina kuin elävänä olentona.

Kirjan aiheista polttavin on sukupuutto, jota käsitellään erityisesti kirjan ensimmäisessä luvussa, joskin tietoisuus tästä uhasta näkyy esseiden taustalla läpi koko kirjan. Luvun punaisena lankana kulkee ajatus valaiden sukupuutosta eskatologisenä symbolina, johon ihmiset heijastavat ekologisten tuhojen aiheuttamaa ahdistusta. Kyse ei olekaan pelkistä

valaista, vaan valaiden kohtalo kietoutuu myös ihmiskunnan huoleen omasta kohtalostaan: jos valailla on toivoa, niin silloin sitä on ihmisilläkin. Ensimmäisen luvun aiheistona toimivat Tim Winstonin romaanin *Shallows* ja Chris Pashin reportaasi *Last Whale*, jotka molemmat kuvaavat erään australialaisen rannikkokaupungin valaankieltolain voimaantumista 70-luvun lopulla. Esimerkit osoittavat, kuinka valaat kietoutuvat syvälle symboliseen ja moninaiseen merkitysvyyhtiin itse eläimen kadotessa helposti metaforien taakse. Toisaalta Huggan ehdottaa luvussa myös vähemmän antroposentristä näkökulmaa sukupuuttoon ilmionä, jonka kautta voidaan löytää uusia, ihmisestä riippumattomia tapoja ajatella eri elämänmuotojen yhteen kietoutumista.

Kysymys sukupuutosta liittyy olennaisesti myös kirjan toiseen lukuun, jossa Huggan käsittelee kaupallista valaanpyyntiä 1700- ja 1800-lukujen taitteessa historiallisten valaanpyytäjäsien ja -pojan, William Scoresby vanhemman ja nuoremman, kautta. Näiden henkilöhistorioihin ja elämäkertateksteihin perustuvan analyysin kautta Huggan osoittaa, kuinka luonnontieteiden kehitys, kapitalismi ja protestanttinen tehokkuuden ihannointi johtivat toinen toistaan tukien valaanpyynnin tehostumiseen, valaiden kannalta tuhoisin seurauksin. Vaikka Scoresby eivät olleet Hugganin mukaan nationalisteja sanan varsinaisessa merkityksessä, yhdistyy erityisesti nuoremman

Scoresbyn tieteellinen innostus valaanpyynnin ohella myös Britannian arktiselle alueelle kohdistuvien tutkimusmatkojen ja arktisen alueen kolonisaation historiaan.

Hugganin kirjan kaksi viimeistä lukua käsittelevät nykypäivän valaiden kaupallista hyödyntämistä kahdesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulmista liittyy suomalaisittainkin tuttuun aiheeseen: yleisönäytköksiä varten vangituihin valaisiin. Siinä missä suomalaisen lukijan ajatukset kääntyvät Särkänniemien delfinaarioon ja sen ympärillä käytyyn keskusteluun, käyttää Huggan esimerkkinään miljoonabisnestä pyörittävää SeaWorldia ja sen miekkavalaita. Esiintyvät miekkavalait ovat yhtiön vetonaula, mutta vankeudesta stressaantuneiden miekkavalaiden aiheuttamat kouluttajien kuolemat ovat tehneet eläimistä kasvot valaiden vangitsemista kritisoiville tahoille, joihin myös monet julkisuuden henkilöt ovat liittyneet. Kuten Huggan osoittaa, SeaWorldin kaltaisen voittoa tavoittelevan yrityksen lisäksi myös miekkavalaita suojelevat ja puolustavat tahot ovat osa globaalia kapitalistista verkostoa, mikä tekee miekkavalaita jälleen kulutustuotteita, joskin päinvastaisella tavalla.

Teoksen viimeinen luku on katsoaus johdannossa esitettyyn ajatukseen valaasta melankolisena eläimenä ja siihen, kuinka tämä melankolia heijastuu valaiden laulun sekä kaupallisten valassafareiden herättämiin kokemuksiin. Kuten

Huggan muistuttaa, valaisiin liitetty melankolia ei ole seurausta valaiden havaitusta käyttäytymisestä vaan ihmisten syyllisyyden ja menetyksen pelon projisioimisesta kyseisiin eläimiin. Toisaalta melankoliaa ruokkii myös tietoisuus valaiden selittämättömästä erilaisuudesta ihmisiin nähden: yhtäältä niissä on paljon samankaltaista ja samastuttavaa, toisaalta ne ovat taas täysin erilaisia ja käsittämättömiä. Huggan osoittaa, kuinka valaisiin yhdistetty melankolia heijastuu ihmisten tapaan tulkita niiden laulua. Yhtäältä laulu vahvistaa käsitystä valaiden älykkyydestä ja näiden omasta kulttuurista, mutta toisaalta se paljastaa samanaikaisesti, kuinka vähän valaiden elämästä lopulta ymmärretään – vaikka teknologia onkin mahdollistanutkin niihin tutustumisen uudella tavalla. Melankolia liittyy myös Hugganin näkemykseen valasturismista. Siinä valaiden menetyksen ja katoamisen nostattama melankolia kietoutuu yhteen niiden näkemisen synnyttämän riemun kanssa. Toisaalta Huggan myöntää, että käytännössä valassafareilla melankolia korvautuu itsekkäällä huolella siitä, että valas jää näkemättä. Tämän Huggan osoittaa myös siteeraamalla omaa päiväkirjamerkintäänsä kaupalliselta valaidenbongausmatkalta. Kuten Huggan luvun lopussa tiivistää, valaiden kohtaaminen, missä ikinä se sitten tapahtuukaan, on aina valaisiin liitettyjen kulttuuristen näkemysten ja historian värittämää. Teoksen jälkisanoina Huggan korostaa, että

ihmisten tunnetilojen valaisiin peilaamisen sijaan meidän olisi syytä lisätä valaista sellaista ymmärrystä, joka ei perustuisi inhimilliseen tulkintaan tai illuusioon ihmisten ja valaiden samankaltaisuudesta.